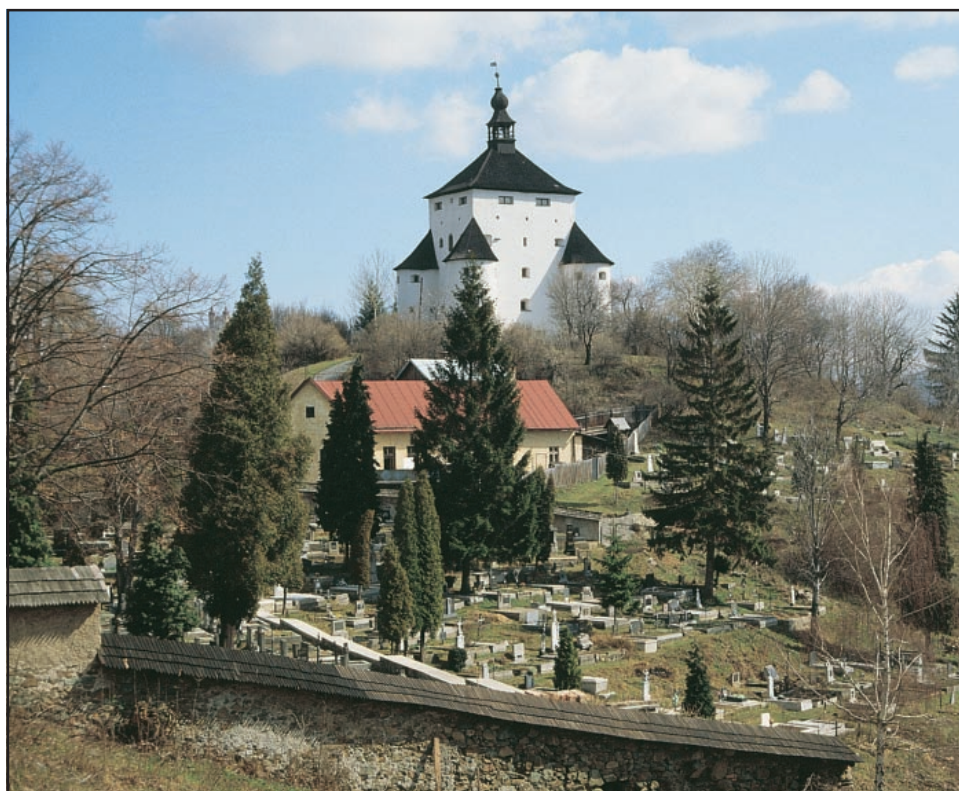

Světové dědictví UNESCO

BANSKÁ ŠTIAVNICA

Lumír Pecold, Vladimír Tkáč

Internet Geographic Magazine
www.ingema.net

© Ppress – veškeré texty, fotografie, obrázky, mapy a pod. jsou chráněny autorskými právy jednotlivých autorů a vydavatelství Ppress. Je výslovně zakázáno jejich jakékoli šíření, publikování či dokonce prodej za úplatu.

Slovensko

BANSKÁ ŠTIAVNICA¹

STŘEDNÍ SLOVENSKO

SK

Historické jádro Banské Štiavnice bylo zahrnuto do světového seznamu World Heritage UNESCO spolu s technickými památkami blízkého okolí v roce 1993.

Nejstarší a nejvýznamnější báňské město Slovenska, které dosáhlo v 18. století největší těžby stříbra v celé Evropě. Poprvé na světě zde bylo v místních dolech využito střelného prachu pro mírové účely. Ve městě byla také otevřena nejstarší technická vysoká škola na světě.

Území dnešního města bylo osídleno už v neolitu. První písemné zprávy pocházejí ovšem až z počátku 12. století. Malá hornická osada se rychle rozrostla ve výstavné město. Není přesně známo, kdy Banská Štiavnica získala městská privilegia, ale bylo to zcela jistě do poloviny 13. století.

Základ rozvoje města tvořila bohatá ložiska stříbrných, zlatých a jiných rud. V první polovině 13. století přišli podle dochovaných písemných zpráv do města němečtí horníci. Ti přinesli novou techniku dolování, která jim pomáhala k lepším výsledkům. Již koncem 13. století se zde produkovalo okolo 5 000 kilogramů stříbra ročně.

Ve středověku patřila Banská Štiavnica mezi nejvýznamnější evropská střediska hornictví a byla druhým největším městem v Uhersku. Vzdálenost dvou románských

kostelů, farního ve středu města a dominikánského na jeho spodním okraji, svědčí o tom, že Banská Štiavnica byla už ve svých začátcích velmi velkoryse založena a nesporně už tehdy byla jedním z největších měst tehdejšího Uherska.

Současné staré město je malebně rozloženo v centru chráněné krajinné oblasti Štiavnických vrchů. Původně pravděpodobně dřevěná obydlí záhy vystřídaly bytelné kamenné domy. Ve městě se nacházejí desítky těchto staveb, z nichž

SK1/1

většina tvoří městskou památkovou rezervaci.

Velká hospodářská produktivita dolů ve 14. a 15. století umožnila výstavbu mnoha honosných kamenných domů a město tak dostalo pevnou architektonickou kostru.

Doby rozkvětu střídala období úpadku. Objev Ameriky a příliv zámořského zlata

a stříbra srazil cenu domácích drahých kovů. Snižovaly se mzdy a životní podmínky havířů se zhoršovaly natolik, že vedly k rozsáhlým vzpourám. Ty byly potlačeny, ale Banské Štiavnici hrozilo vzápětí další nebezpečí.

V bitvě u Moháče padl uherský a český král v jedné osobě, zahynuli přední velmožové a biskupové. Tureckým vojskům

Banská Štiavnica

1. Hornické muzeum v přírodě (Banské múzeum v prírode).
2. Nový zámek.
3. Piarská brána.
4. Klopačka.
5. Belházyho dům.
6. Radnice.
7. Kostel sv. Kateřiny.
8. Sousoší sv. Trojice.
9. Kammerhof.
10. Kostel Nanebevzetí P. Marie.
11. Botanická zahrada.
12. Starý zámek.
13. Galerie Jozefa Kollára.
14. Kostel P. Marie Sněžné.
15. Evangelický kostel.
16. Amfiteátr.
17. Radniční náměstí.
18. Náměstí Sv. Trojice.

už nestálo téměř nic v cestě. Dobývali jeden opěrný bod za druhým.

Měšťané Banské Štiavnice vystrašení zprávami o tureckých ukrutnostech vystavěli kolem města moderní fortifikační stavby. V hrůze před tureckým pleněním a ve velké časové tísní strhli dokonce klenby farního kostela Panny Marie a přestavěli ho na mohutnou pevnost. Bývalá střední loď chrámu se změnila na nádvoří, nároží byla zesílena baštami. Také původní hradební zdi kolem kostela byly zesíleny a zpevněny.

V současnosti je tato mohutná stavba zvaná Starý zámek jednou z dominant stojících nad městem. Opevňovací práce tu trvaly třináct let, ale posléze se ukázalo, že tato pevnost samotná nemůže zajistit ochranu města, které je postavené v tak členitém terénu. Prudké srážky okolních kopců tvořily jeho přirozenou ochranu, a tak nebylo nutné chránit ho věncem hradeb, jak tehdy bylo zvykem. Bylo ale nutné zatarasit přístupové cesty vedoucí do středu města.

Italský inženýr Ferrabosco vypracoval pro Banskou Štiavnicu podrobné plány obrany. Podle nich postavili v roce 1554 nejdříve Piarskou bránu a v dalších třiceti letech další čtyři brány, které se ale do dnešních časů nedochovaly.

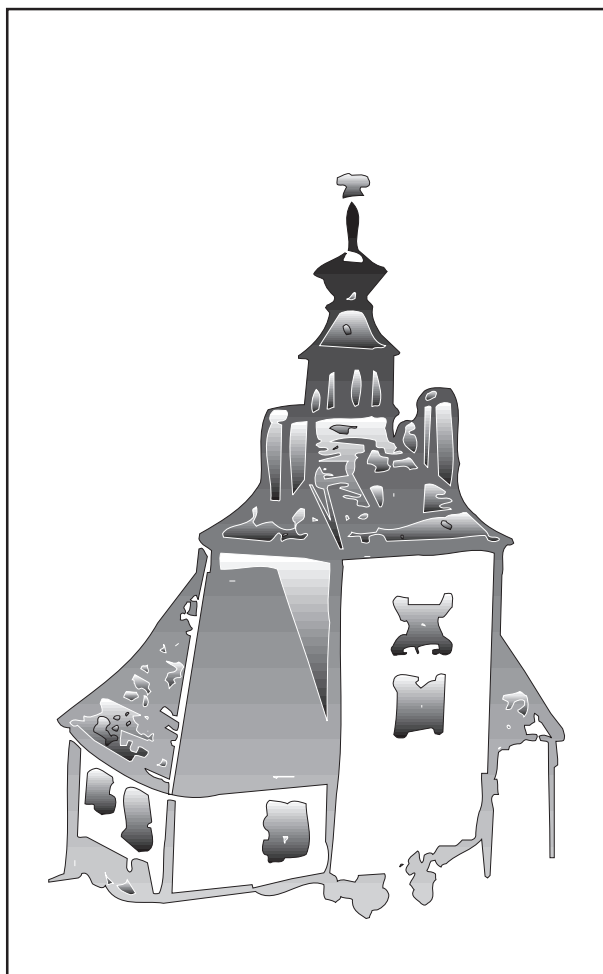
V letech 1564–1571 postavili na vrchu Frauenberg novou pevnost, která byla později nazvána Nový zámek. Mohutná hranolovitá a strohá stavba s oblými rohovými věžemi se tyčí nad městem dodnes. Ze všech obranných staveb se dochoval pouze Nový a Starý zámek společně s Piarskou bránou.

Zatímco život ve městě v 16. století ztrpčovala stálá hrozba tureckého nájezdu, ve století sedmnáctém to byly události

kolem šlechtických protihabsburských povstání. Vojska Bocskaye, Rákócziho, Bethlena a Thökölyho střídala tažení císařských vojsk.

Všichni byli lační jen po zlatě a stříbře. Poplatky vyčerpávaly městskou pokladnu i měšce měšťanů. Nepokoje a válčení působilo také neblaze na hospodářský rozvoj města. Úpadek pak završila voda, která koncem 17. století zalila téměř všechny šachty.

Klopačka

Slovenské banské múzeum vlastní mimo jiné také zcela ojedinělou a zachovalou dokumentaci první továrny na výrobu pletených důlních lan na světě.

Expozice Nového zámku představuje interiéry stanů tureckých velitelů, plastickou mapu tažení Turků na Vídeň a na Slovensko, sedmihlavňové dělo zvané »organ« a další ojedinělé exponáty z doby nájezdů tureckých vojsk do střední Evropy.

Unikátní **vodosloupcový těžní stroj** šachty Lill z roku 1881, poháněný tlakem vody, fungoval v hloubce 200 metrů až do roku 1960. Dnes je ke spatření v muzeu.

Krizi dolování prolomila až důmyslná technická zařízení a mechanismy na čerpání spodní vody pocházející především od M. K. Hella a J. K. Hella. Okolo města byla vybudována řada malých přehrad zvaných »tajchy«. Voda z těchto nádrží poháněla čerpadla a další stroje. O novou techniku na dobývání rud se zasloužili především pánové J. E. Fischer z Erlachu, F. A. Mayer a S. Mikovíni.

V dolech se začaly razit nové štoly a na povrchu začaly pracovat první parní stroje. Ze dne na den se zvyšovala těžba i příjmy majitelů dolů.

Stoupající prosperita těžby měla vliv nejen na rozvoj techniky, ale také na výchovu mladých technických sil. Tak v Banské Štiavnici byla již v roce 1735 založena první báňská škola na světě. V roce 1770 Marie Terezie školu povýšila na akademii.

Na této škole se kladl značný důraz nejen na těžbu rud, ale také na správné využívání lesů. Ty byly úzce spjaty jak

s dolováním, tak s tavením rud. Po necelých padesáti letech se tento obor osamostatnil, když císař František I. zřídil v Banské Štiavnici lesnickou akademii.

Ve druhé polovině 18. století podnítila hospodářská prosperita další růst města. Renesanční obytné domy, veřejné budovy a obranné stavby spolu se staršími románskými a gotickými stavbami zůstaly základem města, ale byly mnohde přestavěny, dostaly novou barokní podobu a objevily se i nové stavby. Barokní umění tak zanechalo v Banské Štiavnici nesmazatelné stopy a velké množství působivých architektonických i výtvarných děl.

Novou helmou byla ozdobena brána Starého zámku, radnice dostala věžičku s bohatě členěnou bání, Piarská brána byla barokně upravena zvenku. Nejvýznamnější barokní stavbou se stala Kalvárie postavená jezuiti v letech 1744–1751 na kopci severně od města.

Neobvyklý charakter Banské Štiavnice je dán jeho urbanistickou strukturou, kdy se už od počátku museli stavitelé bezprostředně vyrovnat s daným prostředím. Členitá horská krajina a historická architektura zde tvoří vzácný soulad, který se udržuje od středověku až dodnes.

V centru města stojí vedle sebe kostel sv. Kateřiny a radnice. Radnici vévodí věž se zvonem a hodinami. Hodiny na věži ukazují čas obráceně – velká ručička ukazuje hodiny a malá minuty. Radničnímu interiéru pak vévodí zasedací síň zdobená stropní freskou mladé ženy – symbolem spravedlnosti.

Na přilehlém náměstí Sv. Trojice stojí stejnojmenné barokní sousoší D. Stanetiho. Bylo věnováno památce velké morové epidemie. Ve třech domech na náměstí je umístěna Galerie J. Kollára. V sousedství

pak stojí budova bývalého báňského soudu Berggericht, dnes muzeum s expozicí minerálů, a ještě dále pak evangelické lyceum, v němž působila řada slavných slovenských osobností.

Na jihu města ční proti obloze mohutný Nový zámek. Za pozornost jistě stojí věžovitá budova zvaná »Klopačka«, z níž klepáním na dřevěnou desku svolávali horníky do práce. Ještě jižněji, v sousedství jezera Klinger, se nachází areál báňského skanzenu, kde je možné navštívit i banskoštiavnické podzemí.

Jihozápadně od centra stojí Belházyho dům s pozoruhodným arkýřem, který patří k nejkrásnějším renesančním objektům Banské Štiavnice. Ve městě se dochovala také řada dalších zajímavých, především církevních staveb a kostelů.

KOMORSKÝ DVOR (KAMMERHOF), SLOVENSKÉ BANSKÉ MÚZEUM Expozice slovenské báňské techniky

Největší komplex budov v Banské Štiavnici. Už od 13. století v těchto místech sídlila Báňská komora, která od jednotlivých těžařů vykupovala zlato a stříbro, zkoušela je a čistila od příměsí.

Celý komplex tvoří několik navzájem propojených budov s řadou románských a gotických prvků, přestože charakter celé budovy je renesanční a i v pozdějších dobách byla mnohokrát přestavována.

Jižní stěna Kammerhofu byla součástí městských hradeb. V zadní části stojí dvě renesanční bašty, od kterých se táhly hradby k Novému zámku.

Muzejní expozice podává ucelený pohled na vývoj báňské techniky na Slovensku.

BANSKÝ SÚD (BERGGERICHT), SLOVENSKÉ BANSKÉ MÚZEUM Mineralogicko-ložisková expozice

Budova Báňského soudu, zvaného také Berggericht, se nachází na ústředním náměstí Sv. Trojice. Objekt s nejstaršími původními segmenty z počátku 15. století byl v 16. století renesančně přestavěn, v 18. století pak barokizován.

Expozice je instalována ve čtyřech místnostech. Úvodní a závěrečná část obsahuje minerály, které vynikají krásou, barvou nebo vzácností.

Ve druhém úseku je v systematické sbírce instalováno 600 minerálů řazených podle chemického složení. Třetí místnost vyplňuje sbírka z Banské Štiavnice, města patřícího mezi nejvýznamnější mineralogická naleziště na světě.

Součástí expozice je část staré dopravní štol, která ústí ve dvoře budovy.

GALÉRIA JOZEFA KOLLÁRA

Galerie se nachází v centru města ve třech měšťanských domech z 16. století (Jonášův, Richterův a Bošániho). Domy patřily majitelům dolů a řadí se dnes k nejcennějším ve městě. Téměř dvacet let probíhaly na objektech rekonstrukční práce.

Exteriér: Tři renesanční dvou až třípodlažní domy s gotickými, renesančními i barokními stavebními prvky a renesančními portály.

Interiér: Galerie nabízí kolekci uměleckých děl vztahujících se k hornické problematice. Prezentuje nejcennější exponáty ze sbírek Slovenského báňského muzea.

Zahrnuje ukázky románských kamenických prací, gotiku reprezentují tabulové

malby a plastiky. K nejcennějším exponátům patří zcela jistě gotické sochy sv. Barbory a sv. Kateřiny.

Velký význam má kolekce portrétů šlechticů, která odráží dvě stě padesátiletý vývoj portrétní tvorby.

Závěr expozice zahrnuje tvorbu umělců 20. století. Obsahuje tři celky věnované osobnostem malířů Jaroslava Augusty, Edmunda Gwerka a hlavně Jozefa Kollára.

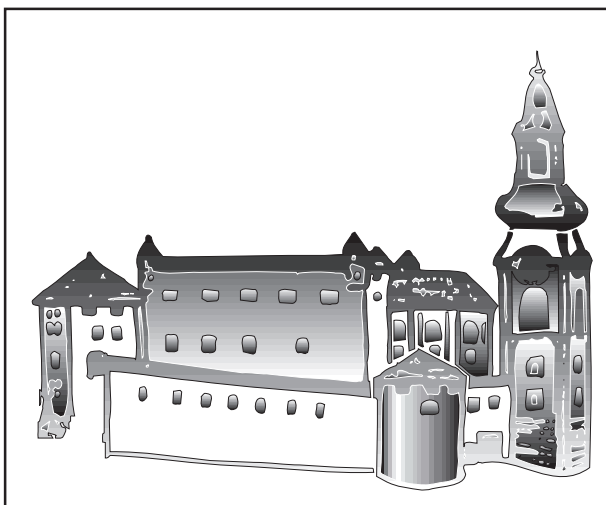
V Bošániho domě se dochovaly původní pozdně gotické dřevěné a vyřezávané trámové stropy.

KOSTOL SV. KATARÍNY

Kostel sv. Kateřiny začali stavět koncem 15. století a vysvěcen byl roku 1500.

Exteriér: Jednolodní chrám s pozdně gotickou klenbou a řadou postranních kaplí, z nichž každá má jinou klenbu. Vzadu je přistavena horní předsíň a kruhová věž s točitým schodištěm vedoucím na chór.

Starý zámek

SK1/6

V podzemí se nachází krypta s hroby významných občanů města.

Interiér: Původní gotické vybavení kostela se nedochovalo. Pozdně barokní hlavní oltář pochází z roku 1727, ostatní oltáře jsou pseudogotické a pseudobarokní. Nejstarší památkou je kříž pravděpodobně z konce 15. století, umístěný v boční předsíni. Vzácná je také pozdně gotická socha Panny Marie – byla zhotovena z lipového dřeva. Cenná je též bohatě zdobená křtitelnice z kamene.

Kostel se nazývá také slovenským, protože zde od roku 1658 začali kázat slovensky.

EVANGELICKÝ KOSTOL

Kostel byl postaven v letech 1794–1796 podle návrhu známého vídeňského architekta J. S. Thallhera. Ten musel respektovat nařízení císaře Josefa II. o stavbě protestantských kostelů, a tak vystavěl rozsáhlou barokní budovu s monumentální fasádou sice bez věže, ale s vysokou kupolí zdobenou pozlaceným křížem.

Chrám má uvnitř elipsovité půdorys, který vyniká dekorativním uspořádáním. Pozoruhodné jsou také barokní varhany.

STARÝ ZÁMOK

Opevněný komplex na terase vrchu Paradajs nad městem. V první polovině 13. století byla v těchto místech postavena románská trojlodní bazilika a románská patrová hřbitovní kaple. V letech 1497 až 1515 přestavěli baziliku na gotický kostel.

Záhy nato přestavěli obyvatelé Banské Štiavnice kostel na pevnost, aby čelili blíž

žícímu se tureckému nebezpečí. V letech 1546–1559 přeměnili střední loď kostela na otevřené nádvoří, z presbytářů, bočních lodí a podvěží vytvořili uzavřená křídla budovy. Zároveň zesílili vysoké hradební zdi s baštami, které obepínaly pevnost.

V areálu Starého zámku je přístupna expozice architektury, v rámci níž je možno si prohlédnout hradní kapli sv. Michala s kostnicí a původní prostory lapidária.

KLOPAČKA

Klopačka byla původně sídlem Bratrské pokladnice horníků z druhé poloviny 17. století.

Jde o bílou věžovitou stavbu s předsunutým přízemním domem. Nahoře má malou zvonici, zakončenou korouhví se zkříženými kladivy. Odtud se ozýval pravidelný klepot dřevěného kladiva na zavěšenou dřevěnou desku vždy ráno, když svolával horníky do práce, ale slyšet byl také, když provázel horníky na poslední cestě, nebo v dobách hornických slavností.

Přízemní budova přistavená ke věži sloužila jako hornické vězení.

V současnosti je v Klopačce muzejní expozice.

NOVÝ ZÁMOK

Expozice protitureckých bojů na Slovensku

Pevnost nazývaná také někdy Panenský hrad se rozkládá na návrší nad jihovýchodní částí města. Je to čtyřhranná stavba se čtyřmi nárožními kruhovými baštami. V posledním podlaží je z vyvýšeného ochozu jedinečný pohled na

Významná data.

neolit - Pravděpodobně první osídlení území.
12. století - První písemné zprávy o zdejší osadě.
první polovina 13. století - Získání městských práv.
1521 - Turci dobyli Bělehrad.
1526 - Bitva u Moháče a porážka uherského vojska.
1530 - Rozsáhlé pustošení jihozápadního Slovenska Turky.
1541 - Turci se zmocnili Budína.
1543 - Turci dobyli Ostřihom.
1544 - Turci dobyli Novohrad a Vyšehrad.
1546-1559 - Vznik městského hradu v Banské Štiavnici zvaného Starý zámek.
1554 - Turci dobyli Filakovo.
1564-1571 - Stavba Nového zámku v Banské Štiavnici.
1566-1571 - Turci pustoší obce v bezprostřední blízkosti Banské Štiavnice. Především obce Antol, Ilija, Sitnianska, Banský Studenec a okolí Krupiny.
1593-1606 - Patnáctiletá válka mezi Habsburky a Turky.
1604-1606 - Povstání Štefana Bocskaye, spojence Turků.
1627 - První použití střelného prachu k trhacím pracem v podzemí na světě.
1652 - Vítězství uherských vojsk nad Turky v bitvě u Velkých Vozokan.
1663 - Pád největší protiturecké pevnosti Nové Zámky.
1664 - Vítězství císařských vojsk u Levic.
1683 - Porážka Turků u Vídně.
1685 - Osvobození Nových Zámků.
1687 - Vítězství císařských vojsk v takzvané druhé bitvě u Moháče.
1688 - Osvobození Bělehradu, zažehnání tureckého nebezpečí.
1710 - Epidemie moru, při níž zahynula polovina obyvatel města.
1764 - Vznik Báňské akademie – první vysoké technické školy světa.

celou Banskou Štiavnicí a její okolí. Nový zámek vznikl v letech 1564–1571 a byl součástí protitureckého opevnění. Věž původně sloužila jako pozorovatelná a podávala zprávy o blížícím se nebezpečí. Později – do poloviny 18. století – byla skladištěm střelného prachu pro doly.

Muzejní expozice přibližuje historii bojů proti turecké expanzi. Začíná vyobrazením vojenských událostí od roku 1526 až do druhé poloviny 16. století. Jsou zde vystavena dobová vyobrazení vojenských střetnutí, autentická výzbroj a bohatý archeologický materiál. Ve čtyřech rohových baštách je instalována vojenská strážnice a orientální interiéry stanů tureckých vojevůdců.

Poslednímu poschodí dominuje plastická mapa vojenského tažení sultána

Süleymana I. na Vídeň v roce 1529 a mapa tureckých tažení na Slovensko. Zajímavý je plán hranic tureckého panství na Slovensku, včetně pevností.

KOSTOL PANNY MÁRIE SNEŽNEJ, AREÁL HŘBITOVŮ

Kostel P. Marie Sněžné stojí na pokraji areálu hřbitovů, východně od Piarské brány.

Původní kapli P. Marie Sněžné nechal postavit roku 1512 Erasmus Rossel. O padesát let později byla ke kapli přistavěna loď a v 18. století barokní věž. Za 2. světové války kostel shořel a věž již nebyla obnovena.

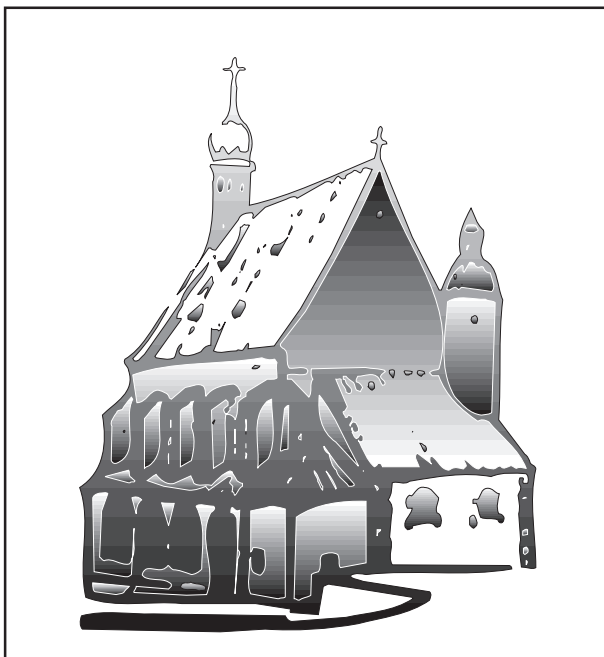
Jde o pozdně gotický jednolodní kostel s výtvarně jedinečným prostorem. Polygonálně uzavřený presbytář je zaklenut vzácnou krouženou klenbou.

Nejstarším hřbitovem Banské Štiavnice je Frauenberský, který leží v sousedství kostela P. Marie Sněžné.

Další tři hřbitovy leží severozápadně u Klopačky a Piarské brány. Nejvýše z nich je položen jižní hřbitov (Pánsky cintorín), na němž jsou pochováni významní činitelé města. V centru stojí bílé pomníky profesorů bývalé akademie. Na sousední hřbitov zvaný Lazaret, umístěný na vnitřní straně městského opevnění, pochovávali oběti morové epidemie. Třetí, evangelický hřbitov obsahuje pomníky významných osobností města.

Na svazích Nového zámku leží další tři hřbitovy. Katolický a evangelický (sedlácký) pro evangelíky z okolí města. Třetí hřbitov je židovský a leží na jižní, odlehlejší straně kopce. Má mnoho honosných pomníků a je ohrazen vysokou zdí.

Kostel sv. Kateřiny

BANSKÉ MÚZEUM V PŘÍRODE

Výstavba Báňského muzea v přírodě začala roku 1965 v areálu šachty Ondrej, kde se kdysi pracovalo na nejbohatší žíle banskoštiavnického revíru. Ta sahala až do hloubky 433 metrů (v šachtě se dolovalo již koncem 17. století).

Areál muzea, které se stále buduje, bude zahrnovat asi 20 hektarů plochy. Postupně jsou sem přenášeny ze všech významných hornických center Slovenska nejvzácnější objekty spojené s dolováním.

V areálu šachty Ondrej jsou pro návštěvníky zpřístupněny především stavby se strojním zařízením z druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století. Pozoruhodná je zde například strojovna s těžním strojem pocházejícím ze šachty Mária v Banské Štiavnici. Do provozu byl uveden v roce 1861 a byl to vlastně první těžní a čerpací stroj ve zdejší rudné oblasti, který byl poháněn parním strojem. U strojovny s těžním strojem ze šachty Žigmund z Banské Štiavnice stojí architektonicky velmi působivá dřevěná těžní věž pocházející ze šachty Žofia v Banské Belé (začátek 20. století). Zcela unikátní je poslední existující stroj, zkonstruovaný na principu vodosloupcových čerpacích zařízení, které v polovině 18. století začal stavět Jozef Karol Hell. Vystavený těžní stroj pochází ze šachty Lill v Hodruši a byl vyroben v roce 1881.

Celý areál pochopitelně nabízí ještě řadu dalších technických exponátů spojených s hornictvím. Zároveň navazuje na podzemní prohlídkovou trasu přístupnou štolou Bartolomej.

Podzemní expozici muzea v přírodě tvoří dvě zpřístupněná nejhořejší patra

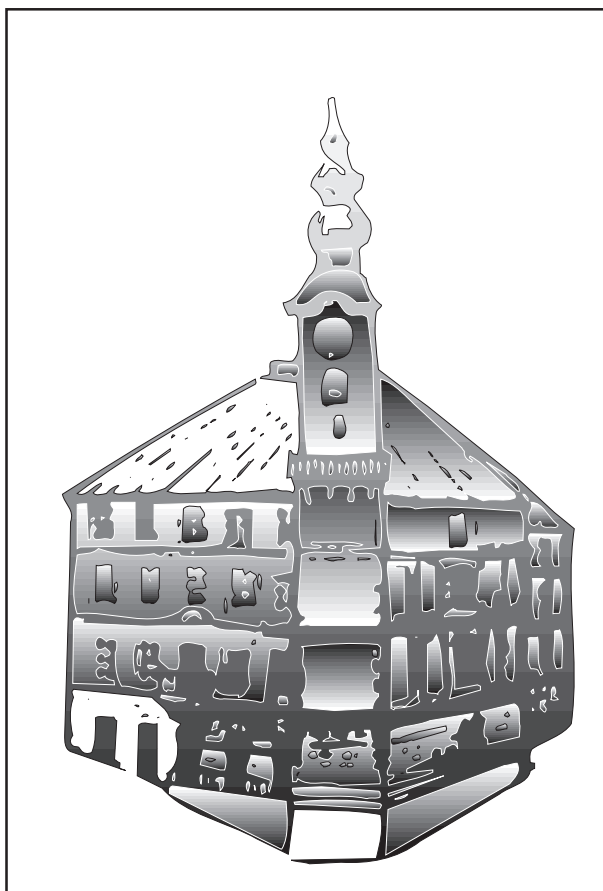
šachty Ondrej – zvané Bartolomej a Ján.

Prohlídková trasa zahrnuje báňská díla různého charakteru, která pocházejí ze 17. až 19. století a sledují v podzemí rudnou žílu. Seznamuje nejen s prostředím dolu, ale také s nástroji používanými k těžbě.

KOSTOL NANEBEVZATIA PANNY MÁRIE (FARSKÝ)

Původně pozdně románská trojlodní

Radnice

SK1/9

bazilika z 13. století. Chrám byl později několikrát přestavován. Barokní věže pocházejí z let 1757–1758. Roku 1806 kostel vyhořel a poté byl pod vedením stavitele J. Thallhera přestavěn do současné klasicistní podoby. Jde o největší chrám v Banské Štiavnici.

S kostelem je krytou chodbou spojen renesanční dům farního úřadu, zdobený pozdně barokním portálem.

Výzdoba a hlavní oltář chrámu pocházejí z poslední úpravy roku 1806, boční oltáře z poloviny 18. století. Pozoruhodná je křtitelnice z červeného mramoru, má dřevěný kryt se sousoším Kristova křtu. Zpovědnice jsou zdobeny dřevěnými reliéfy s biblickými výjevy.

BOTANICKÁ ZÁHRADA

Botanickou zahradu založil a první stromy nechal v letech 1838–1839 vysadit profesor Feistmantel. Hned od svého vzniku sloužila studentům lesnické akademie ke studiu botaniky.

Největšími zdejšími stromy jsou matutí sekvojovce, které byly vysazeny v zahradě roku 1877.

Brány a další umělecké kovářské práce vytvořil kovář Karol Fizély.

Areál botanické zahrady se rozkládá ve výši 600 metrů nad mořem. Člení se na část horní a dolní a pěstuje se zde na dvě stě dřevin.

ARBORETUM KISIHÝBEL

Arboretum leží 4 km východně od centra města a 2 km od železniční stanice, při silnici vedoucí do Banského Studence.

Založili ho v roce 1900–1913 J. Tuzson a G. Roth. Přírodní rezervace byla vyhlášena na území arboreta v roce 1950. Arboretum pěstuje na ploše necelých osmi hektarů asi 300 druhů domácích i cizokrajných dřevin. Ty pocházejí převážně ze severní zemské polokoule. Arboretum je významným dendrologickým aklimatizačním střediskem, jehož cílem je zkoumat vhodnost výsadby cizokrajných dřevin.

Součástí arboreta je také 35 metrů vysoký sekvojovec obrovský.

Sláva Banské Štiavnice začala podle pověsti na vrchu Glanzenberg, když tu pasáček ovcí zahlédl zlatého mloka. Podařilo se mu ho chytit a zjistil, že se jedná o obyčejné zvíře, pokryté však zlatým prachem. Prachem z rudné žíly, která v těchto místech vycházela na povrch Země. Zlatý mlok se dostal do znaku města a rudná žíla se začala usilovně těžit. Šlo o jednu z nejdelších povrchových rudných žil na světě. Jmenovala se Špitaller a ještě v roce 1867 se z ní vytěžilo 250 tun rudy. Měla šířku přibližně 5 metrů a nořila se do hloubky asi 80 metrů. Obsah stříbra byl 35 dk g v tuně. K těžbě bylo zapotřebí osmdesáti horníků, 93 koní a 63 kočích. Hlavní zdroj bohatství byl ale v podzemí. Již v roce 1217 vytěžili havíři v Banské Štiavnici 600 kg stříbra ročně. O padesát let později to již bylo 6 000 kg. V roce 1740, v době největší slávy zdejšího rudného revíru, vytěžili banskoštiavničtí 1 711 kg zlata, 26 000 kg stříbra a 6 500 kg olova.

Na místě **Starého zámku** stála začátkem 13. století trojlodní románská bazilika. V letech 1497–1515 ji přestavěli na pozdně gotický chrám, který ale byl záhy, vzhledem na blížící se turecké nebezpečí, přestavěn na mohutnou pevnost. Z hlavní lodi chrámu tak vzniklo nádvoří v pevnosti.

INFO

KOMORSKÝ DVOR (KAMMERHOF), SLOVENSKÉ BANSKÉ MÚZEUM Expozice slovenské báňské techniky

Adresa: 969 00 Banská Štiavnica,
Kammerhofska ul. 2

Telefon: 0859/21 541-4

Fax: 22 764

Otevřeno: Květen až září 8–16 denně,
říjen až duben pondělí až
pátek 8–16 hodin.

Umístění: Ve východní části městského
jádra v nejrozsáhlejším stavebním
komplexu Banské Štiavnice .

BANSKÝ SÚD (BERGGERICHT), SLOVENSKÉ BANSKÉ MÚZEUM Mineralogicko-ložisková expozice

Adresa: 969 00 Banská Štiavnica,
nám. Sv. Trojice 6

Telefon: 0859/22 544

Otevřeno: Květen až září denně 8–16,
říjen až duben jen v pracovních dnech
8–16 hodin, poslední vstup 45 minut
před uzavřením.

Umístění: Na jihozápadním konci
ústředního náměstí, v objektu bývalého
báňského soudu.

GALÉRIA JOZEFA KOLLÁRA

Adresa: 969 00 Banská Štiavnica,
nám. Sv. Trojice č. 8, 10, 12

Telefon: 0859/23 431-2

Otevřeno: Květen, červen, září (pondělí
až sobota 8–16, neděle 10–16), červenec
a srpen (pondělí až sobota 8–16.30,
neděle 10–16.30), říjen až duben (pondělí
až pátek 8–15 hodin).

KOSTOL SV. KATARÍNY

Adresa: 969 00 Banská Štiavnica,
Radničné námestie

Umístění: V centru města nedaleko
radnice, uprostřed náměstí.

EVANGELICKÝ KOSTOL

Adresa: 969 00 Banská Štiavnica,
Radničné námestie

Umístění: V centru, na jižním okraji
Radničního náměstí.

STARÝ ZÁMOK SLOVENSKÉ BANSKÉ MÚZEUM

Adresa: 969 00 Banská Štiavnica,
Starý zámok

Telefon: 0859/23 113

Otevřeno: Červen až září (středa až
neděle 8–16 hodin.
Poslední vstup 45 minut před
uzavřením.

Umístění: Dominanta města stojící
v jeho historickém jádru, na úpatí vrchu
Paradajs.

KLOPAČKA

Adresa: 969 00 Banská Štiavnica,
Sládkovičova 21

Telefon: 0859/23 765

Otevřeno: Květen až září,
denně 8–16 hodin.

Poslední vstup 45 minut před
uzavřením.

Umístění: Jižně od centra města, ulice
Andreja Sládkoviča.

SK1/I

INFO

NOVÝ ZÁMOK

Expozice protitureckých bojů na Slovensku

Adresa: 969 00 Banská Štiavnica, Novozámocká 22

Telefon: 0859/21 544

Otevřeno: Květen až září denně 8–16 hodin, říjen až duben jen v pracovní dny 8–16 hodin.

Poslední vstup 45 minut před uzavřením.

Umístění: Pevnost se rozkládá na návrší nad jihovýchodní částí města.

BANSKÉ MÚZEUM V PRÍRODE

Adresa: 969 00 Banská Štiavnica

Telefon: 0859/22 971

Otevřeno: Květen až září – úterý až neděle 8–16 hodin, poslední vstup do podzemí hodinu před uzavřením.

Umístění: Dva kilometry jižně od Banské Štiavnice, pod jezerem Klinger, ve směru na Počúvadelské jezero.

BOTANICKÁ ZÁHRADA

Adresa: 969 00 Banská Štiavnica, Akademická ul.

Otevřeno: Denně 5–21 hodin.

Umístění: Severovýchodně od jádra města.

ARBORETUM KISIHÝBEL

Adresa: 969 00 Banská Štiavnica

Telefon: 0859/21 144–5

Otevřeno: Pondělí až pátek 7–15.30 hod.

Sobota a neděle po předchozím požádání a domluvě.

Umístění: 4 km východně od centra města a 2 km od železniční stanice, při silnici vedoucí do Banského Studence.

OKOLÍ BANSKÉ ŠTIAVNICE

Antol

Pozdně barokní zámek (1744–1750) s uzavřeným dvorem a expozicí Lesnického, dřevařského a mysliveckého muzea.

Budova zámku je navržena v kalendářové symbolice. Má čtyři vchody jako roční období, sedm arkád jako je dnů v týdnu, 52 pokojů jako je týdnů v roce, 12 komínů symbolizuje měsíce a 365 oken pak jednotlivé dny.

Za zámkem je pětihektarový park s jezírkem, kaskádami, vodopádem, umělou jeskyní i akvaduktem.

Poznámky
